

**EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z HISTORII
Z ZAKRESU LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO DLA DOROSŁYCH**

PRZYKŁADOWE ZADANIA EGZAMINACYJNE WRAZ Z ROZWIĄZANAMI

Zadanie 1. (2 pkt)

Wskaż insygnia władzy wykorzystywane w starożytnym Egipcie, wpisując znak X pod dwiema ilustracjami.

Źródło: www.commons.wikimedia.org

A.

Źródło: www.pl.wikipedia.org

B.

Źródło: www.kwiaty.interia.pl

C.

Źródło: www.pl.wikipedia.org

D.

Standard

Zadanie sprawdza wiedzę z zakresu znajomości osiągnięć cywilizacji Starożytnego Wschodu.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi wskazać ilustracje przedstawiające insygnia władzy wykorzystywane w starożytnym Egipcie.

W celu prawidłowego wykonania polecenia powinien rozpoznać na ilustracjach poszczególne elementy insygniów władzy faraona: podwójną koronę (pszent), chustę (nemes), laskę, bicz, kobrę i sępa.

Jeżeli zdający nie posiada umiejętności pozwalających wskazać elementy kultury materialnej starożytnego Egiptu, a posiada wiedzę na temat innych epok historycznych, może dojść do prawidłowej odpowiedzi, rozpoznając i tym samym odrzucając ilustracje przedstawiające insygnia władzy charakterystyczne dla kultury grecko-rzymskiej i chrześcijańskiej.

Poprawne odpowiedzi

Ilustracje **A i D**

Błędne odpowiedzi

Ilustracja **B** – korona typowa dla władców chrześcijańskiej Europy, używana od czasów średniowiecza.

Ilustracja **C** – wieniec laurowy – symbol władzy i zwycięstwa typowy dla kultury grecko-rzymskiej.

Przyczyny popełnianych błędów

- brak wiedzy na temat kultury materialnej poszczególnych epok
- pomijanie w procesie edukacyjnym materiału ikonograficznego zawartego w podręcznikach szkolnych
- zaniedbywanie rozwoju humanistycznego – budowanie wiedzy wyłącznie w oparciu o skrypty i ściągę; pomijanie literatury, filmu, teatru, czasopism popularnonaukowych.

Punktacja

- Suma przyznawanych punktów uzależniona jest od liczby wskazanych w poleceniu odpowiedzi – łącznie dwa punkty – po jednym za zaznaczenie każdej prawidłowo wybranej ilustracji.

Zadanie 2. (1 pkt)

Ilustracje przedstawiają bramy pochodzące z różnych epok historycznych. Wskaż bramę zbudowaną w okresie średniowiecza, wpisując znak X pod wybraną ilustracją.

Źródło: www.bialogard.info

Źródło: www.Zwinger.pl

Źródło: www.architektura.friko.pl

A.

B.

C.

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność odczytania informacji ze źródła ikonograficznego.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi wskazać ilustrację przedstawiającą bramę zbudowaną w okresie średniowiecza.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- przyporządkować do epoki średniowiecza odpowiadające jej style architektoniczne: styl romański i styl gotycki;
- zestawić cechy charakterystyczne dla wskazanych stylów:
 - styl romański, np. grube, kamienne mury; sklepienia kolebkowe i krzyżowe; małe otwory okienne;
 - styl gotycki, np. budowle wykonywane z cegły; smukłość, strzelistość budowli; ostre łuki;
- odnieść wskazane cechy do budowli przedstawionych na ilustracjach;
- wskazać budowlę, która posiada cechy charakterystyczne dla stylu gotyckiego.

Jeżeli zdający nie posiada umiejętności pozwalających rozpoznać cechy stylów charakterystycznych dla średniowiecza, a posiada wiedzę na temat innych epok historycznych, może odszukać i tym samym odrzucić ilustracje przedstawiające obiekty, które nie pochodzą z epoki średniowiecza.

Poprawna odpowiedź

Ilustracja **A** – brama Wysoka (Połczyńska) z XIV/XV wieku / Białogard – styl gotycki

Błędne odpowiedzi

Ilustracja **B** – Zwinger / Drezno – fragment późnobarokowego zespołu architektonicznego

Ilustracja **C** – Złota Brama w Gdańsku – budowla z początku XVII wieku – manieryzm

Przyczyny popełnianych błędów

a) brak wiedzy na temat:

- stylów odpowiadających epokom historycznym;
- cech charakterystycznych dla stylów architektonicznych;

b) brak umiejętności wykorzystania posiadanej wiedzy w praktyce – dostrzegania cech typowych dla stylów architektonicznych na nieznanach budowlach;

c) szybkie, pochopne, niestaranne wykonanie zadania – zdający:

- nieuważnie czyta polecenie;
- nie patrzy całościowo na przedstawione budowle, skupia uwagę tylko na jednym, często przypadkowym elemencie, np. *duże okno* i buduje na jego podstawie wnioski.

Punktacja

1 punkt za wskazanie prawidłowej ilustracji.

Zadanie 3. (2 pkt)

Na podstawie źródła i wiedzy własnej wykonaj polecenia.

Źródło: www.msw.pl

A. Podkreśl prawidłową odpowiedź.

Ilustracja nawiązuje do

- wojny krymskiej.
- wojny secesyjnej.
- wojny francusko-pruskiej.
- wojny opiumowej.

B. Uzasadnij swój wybór, podając jeden argument.

.....

.....

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność odczytania informacji ze źródła ikonograficznego.

Czynności wykonywane przez zdającego**Część A**

Zdający musi wskazać wydarzenie historyczne, do którego nawiązuje plakat.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

a) rozpoznać podane konflikty zbrojne – warunkiem koniecznym jest określenie stron biorących udział w wojnie:

- krymskiej – Rosja przeciwko Turcji, Francji i Wielkiej Brytanii,
- secesyjnej – wojna domowa w USA (Północ – Południe),
- francusko-pruskiej,
- opiumowej – Wielka Brytania przeciwko Chinom;

b) analiza plakatu – zdający powinien zwrócić uwagę na zamieszczone na plakacie:

- napisy: Północ – Południe,
- symbole władzy charakterystyczne dla USA: flagi Unii i Konfederacji, orzeł,
- umundurowanie walczących stron,
- symbolikę dokonującego się wewnętrznego podziału/rozdarcia (wojna domowa).

Część B

Zdający musi podać argument uzasadniający wybór konfliktu zbrojnego.

Argumentacja powinna dotyczyć elementów zawartych w analizie plakatu.

Poprawne odpowiedzi**Część A**

Odpowiedź **b. wojna secesyjna**

Część B

Za poprawną uznajemy każdą merytorycznie poprawną odpowiedź odnoszącą się symboliki zawartej na plakacie, np. *Plakat odnosi się do wojny secesyjnej, która była konfliktem wewnętrznym w USA. Wskazują na to typowe dla tego kraju symbole – flaga i orzeł.*

Błędne odpowiedzi**Część A.**

Wskazanie innej odpowiedzi niż **b.**

Część B.

Podanie argumentu:

- niezgodnego z rzeczywistością historyczną i sytuacją przedstawioną na plakacie;
- do źle wskazanego konfliktu zbrojnego.

Przyczyny popełnianych błędów

a) brak elementarnej wiedzy na temat wymienionych w zadaniu konfliktów zbrojnych, w tym przede wszystkim wiedzy na temat przemian politycznych w Stanach Zjednoczonych w XIX wieku;

- b) pobieżna, niestaranna analiza materiału ikonograficznego;
c) brak elementarnej wiedzy humanistycznej, np. nieznamomości symboliki państwowej USA.

Punktacja

Zdający otrzymuje jeden punkt za wskazanie właściwego wydarzenia historycznego i jeden punkt za zbudowanie prawidłowego argumentu uzasadniającego wybór.

Zadanie 4. (1 pkt)

Przeanalizuj treść mapy i podkreśl właściwy dla niej tytuł.

Opracowano na podstawie: *Sztuka świata*, t. 3, Warszawa 1993, s. 9.

- A. Państwo rzymskie w pierwszym roku istnienia republiki rzymskiej (VI wiek p.n.e.).
- B. Państwo rzymskie w roku zakończenia trzeciej wojny punickiej (II wiek p.n.e.).
- C. Cesarstwo Rzymskie w roku śmierci Oktawiana Augusta (r. 14 n.e.).
- D. Cesarstwo Rzymskie ok. r. 400.

Standard

Zadanie sprawdza wiedzę w zakresie wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych dotyczących starożytnego Rzymu – Imperium Romanum.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi wskazać etap w dziejach politycznych starożytnego Rzymu, który ilustruje zamieszczona mapa.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

a) odczytać z mapy elementy umożliwiające identyfikację etapu historycznego:

- zasięg terytorialny państwa: w zilustrowanym na mapie okresie państwo rzymskie obejmuje cały basen Morza Śródziemnego; granica państwa w Europie została oparta na rzekach Ren i Dunaj;

- linia wewnętrznego podziału państwa: mapa przedstawia imperium rzymskie w okresie podziału na Cesarstwo Zachodnio- i Wschodniorzymskie;

b) wykorzystać podstawowe informacje dotyczące historii politycznej starożytnego Rzymu:

- obszar należący do Rzymu w poszczególnych okresach historycznych;

- wyodrębnienie się Cesarstwa Zachodnio- i Wschodniorzymskiego.

Zdający może dojść do uzyskania prawidłowej odpowiedzi poprzez odrzucenie odpowiedzi niewłaściwych.

Poprawna odpowiedź: D**Błędne odpowiedzi**

Wskazanie każdej innej odpowiedzi:

A. Państwo rzymskie w pierwszym roku istnienia republiki rzymskiej – w tym okresie państwo rzymskie dopiero rozpoczynało ekspansję terytorialną i obejmowało ziemie leżące tylko w obszarze Półwyspu Apenińskiego;

B. Państwo rzymskie w roku zakończenia trzeciej wojny punickiej – w tym okresie państwo rzymskie obejmowało ziemie leżące w zachodniej części basenu Morza Śródziemnego; nie obejmowało jeszcze Egiptu, Półwyspu Bałkańskiego i Azji Mniejszej oraz leżącej w Europie Zachodniej Galii;

C. Cesarstwo Rzymskie w roku śmierci Oktawiana Augusta (r. 14 n.e.) – w tym okresie państwo rzymskie obejmowało już cały basen Morza Śródziemnego i posiadało kształt terytorialny zbliżony do przedstawionego na mapie. Podstawą do wyeliminowania tej odpowiedzi jest brak podziału politycznego państwa. Podział na Cesarstwo Zachodnio- i Wschodniorzymskie dokonał się dopiero po koniec IV wieku.

Przyczyny popełnianych błędów

a) brak elementarnej wiedzy na temat historii politycznej starożytnego Rzymu i etapów jego rozwoju terytorialnego;

b) brak umiejętności czytania mapy historycznej:

- odczytywania informacji zawartych na mapie, np. sposobu oznaczania granic;

- określania położenia głównych krain geograficzno-historycznych.

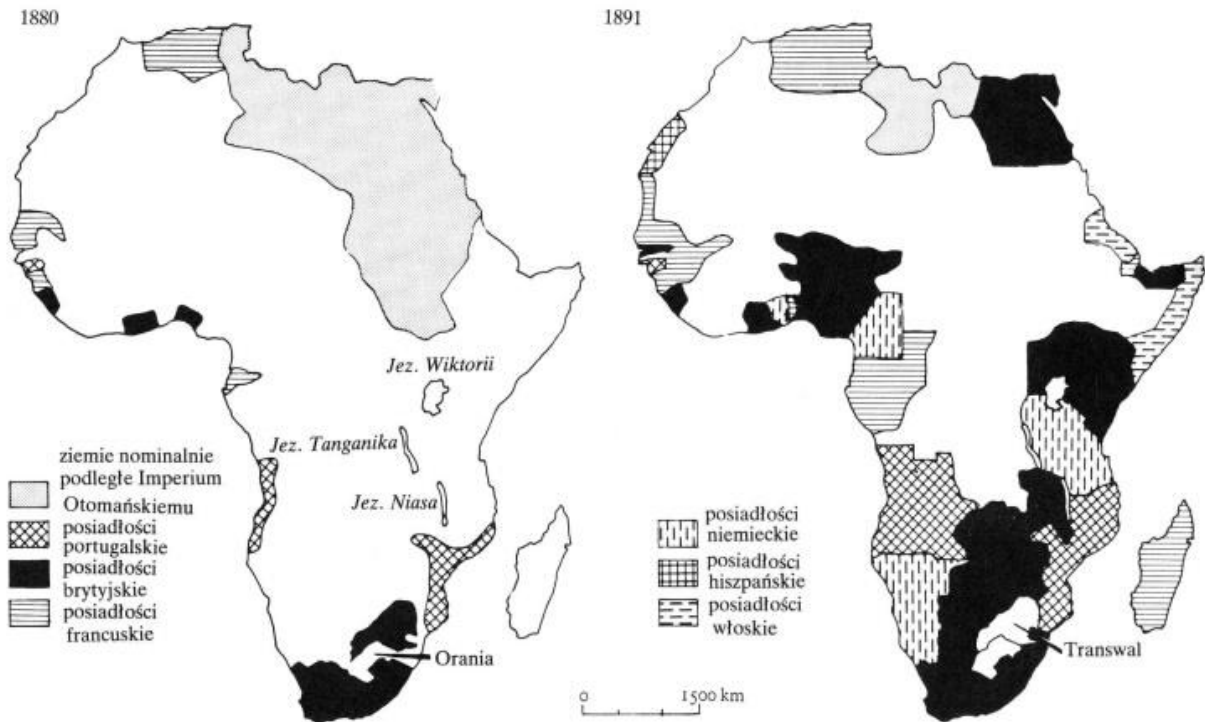
Punktacja

Zdający otrzymuje jeden punkt za wskazanie prawidłowego tytułu mapy.

Zadanie 5. (2 pkt)

Przeanalizuj treść zamieszczonych map Afryki i wykonaj związane z nimi polecenie.

Mapy: Zmiany polityczne na kontynencie afrykańskim w latach 1880-1891

Źródło: J. M. Roberts, *Ilustrowana historia świata. Wiek pary i atomu, t. 3*, Łódź 1991, s. 174

Wskaż dwie zmiany, które nastąpiły w sytuacji politycznej Afryki w latach 1880-1891.

A.

B.

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność określania na podstawie mapy dynamiki różnorodnych przemian w dziejach politycznych, gospodarczych, społecznych.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi wskazać dwie zmiany polityczne dokonane na obszarze Afryki w latach 1880-1891.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- przeanalizować informacje zamieszczone na obu mapach:
 - zapoznać się z legendą;
 - określić rodzaj informacji naniesionych na mapy – przedstawiono tylko zmiany terytorialne zachodzące na terenie Afryki;
- porównać informacje przedstawione na mapach:
 - wskazać liczbę państw posiadających terytoria na obszarze Afryki w poszczególnych okresach; określić, czy liczba ta jest stała, czy zmienna; ustalić nazwy tych państw;
 - porównać stan posiadania poszczególnych państw w danych okresach; określić: wielkość zajętego obszaru i jego położenie geograficzne; ogólną tendencję rozwoju, wskazać, czy zasięg terytorialny: rośnie, maleje, jest stabilny;

- wskazać stopień kolonizacji Afryki: określić, jaki procent kontynentu objęty był ekspansją terytorialną; w jakim stopniu dotyczyła ona poszczególnych części Afryki.

Poprawne odpowiedzi

Każda informacja ukazująca zmianę zgodną z sytuacją przedstawioną na mapach, np.

- zwiększyła się liczba państw kontrolujących terytoria leżące na terenie Afryki;
- do grona państw posiadających terytoria kolonialne w Afryce dołączyli Niemcy (Włochy, Hiszpania);
- nastąpił znaczny rozwój terytorialny posiadłości brytyjskich (francuskich, portugalskich);
- nastąpiło zmniejszenie stanu posiadania imperium tureckiego;
- Francja i Wielka Brytania odebrały Turcji terytoria w Północnej Afryce;
- Wielka Brytania zajęła północno-wschodnią część Afryki;
- cała południowa część Afryki uległa procesowi kolonizacji;
- większa część Afryki uległa kolonizacji (została podporządkowana krajom europejskim).

Uznajemy każdą inaczej sformułowaną, merytorycznie poprawną odpowiedź.

Błędne odpowiedzi

Za błędną uznajemy każdą odpowiedź:

- niezgodną z sytuacją przedstawioną na mapach;
- niezawierającą wskazania zmiany, np.: *W roku 1891 Wielka Brytania posiadała dużo terytoriów na terenie Afryki* – odpowiedź nie zawiera elementu wskazującego na zachodzącą zmianę. Informacja byłaby poprawna, gdyby zdający wprowadził zapis **dużo więcej**.

Przyczyny popełnianych błędów

- a) brak zrozumienia istoty polecenia;
- b) nieprawidłowe odczytanie danych zamieszczonych na mapach;
- c) brak umiejętności określania kierunków geograficznych.

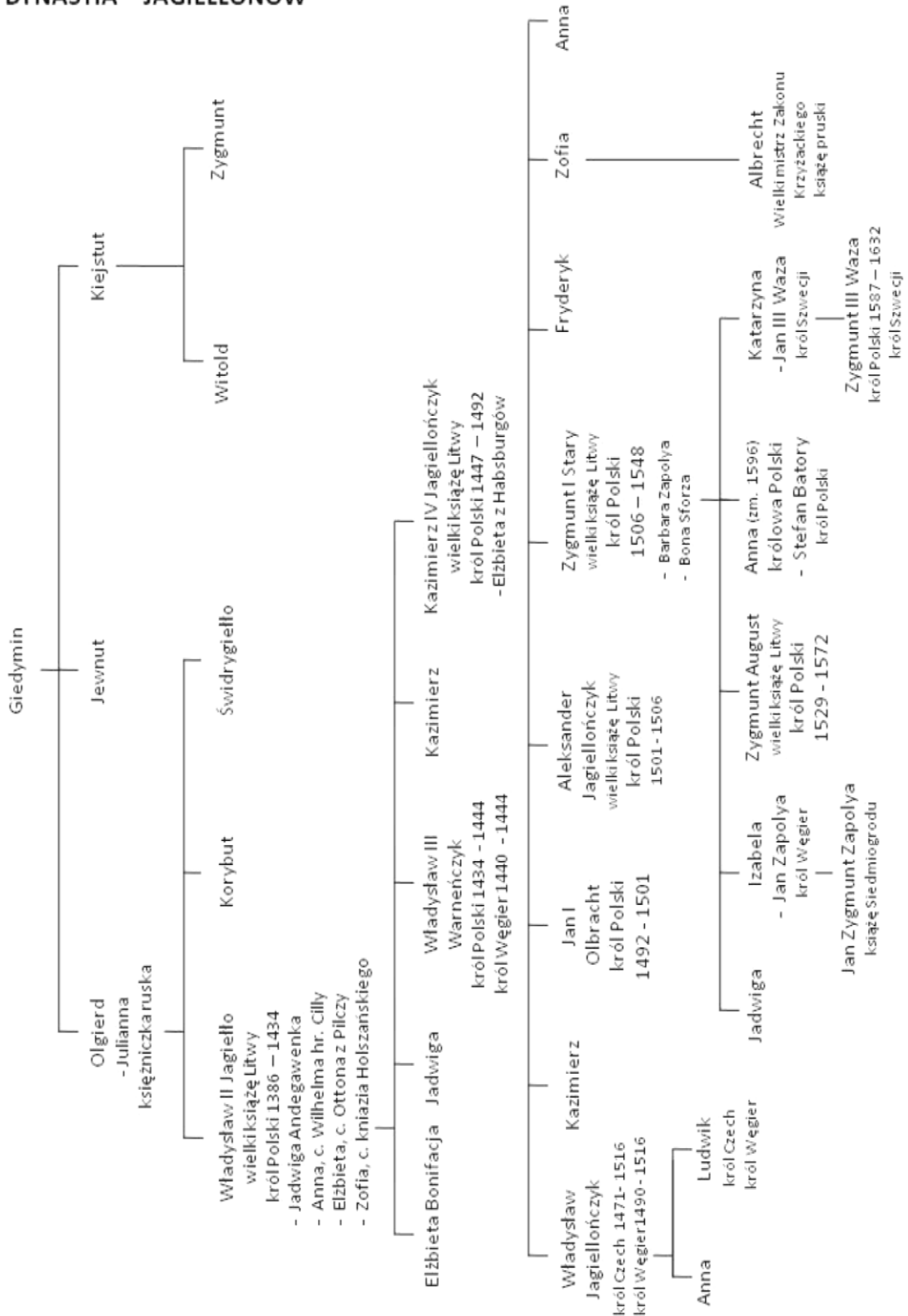
Punktacja

Zdający otrzymuje dwa punkty: po jednym punkcie za wskazanie prawidłowo odczytanej zmiany.

Zadanie 6. (2 pkt)

Na podstawie analizy tablicy genealogicznej wykonaj polecenia, wpisując odpowiedzi w wykropkowane miejsca.

DYNASTIA JAGIELLONÓW

Oprac. na podst.: H. Samsonowicz, *Historia Polski do roku 1795*, Warszawa 1985, tablica 5, s. 319

- A. Podaj wieki, w których panowała w Polsce dynastia Jagiellonów: od do
- B. Określ pokrewieństwo łączące Zygmunta Starego i Jana Zygmunta Zapolyę:
Jan Zygmunt Zapolya był Zygmunta Starego.

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność korzystania z różnych źródeł wiedzy historycznej, w tym wyszukiwania i odczytywania informacji zapisanych w tablicy genealogicznej.

Czynności wykonywane przez zdającego**Część A**

Zdający musi określić wiek, w którym rozpoczęło się panowanie dynastii Jagiellonów w Polsce, a następnie wiek, w którym się zakończyło.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- spośród umieszczonych na tablicy osób wybrać te, które spełniają jednocześnie dwa warunki: należały do dynastii Jagiellonów i panowały w Polsce. Pracę może ułatwić podkreślanie wybranych postaci;
- odczytać z tablicy daty ich panowania i ustalić, który z wybranych władców panował najwcześniej, a który najpóźniej; podkreślić rok objęcia przez nich tronu;
- odczytane z tablicy daty umiejscowić w odpowiednim wieku.

Część B

Zdający musi określić pokrewieństwo pomiędzy Zygmuntem Starym a Janem Zygmuntem Zapoyłą.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- a) odszukać na tablicy wskazane w poleceniu osoby. Należy pamiętać, że w rodach imiona bardzo często przechodziły z ojca na syna. Trzeba wykorzystać wszystkie podane w poleceniu informacje, np. drugie imię. Dalszą pracę może ułatwić podkreślenie wyszukanych osób;
- b) ustalić rodzaj pokrewieństwa pomiędzy tymi osobami, pamiętając o tym, że:
 - osoby zapisane na jednym poziomie (linii) należą do tego samego pokolenia, np. są rodzeństwem;
 - linie pionowe wskazują powiązania pomiędzy osobami należącymi do dwóch pokoleń, czyli relacje: dziecko – rodzic;
 - w wykorzystanym w zadaniu typie tablicy genealogicznej, założyciel rodu umieszczony jest na górze. Na kolejnych poziomach umieszczono jego następców: na pierwszym dzieci, poniżej wnuki, następnie prawnuki, itd.
 - niektóre tablice genealogiczne zawierają informacje o osobach, które są spowinowacone z rodem, czyli weszły do niego poprzez zawarcie związku małżeńskiego. Ich imiona umieszczane są bezpośrednio pod osobą, z którą zawarły związek. Powinowactwo oznacza się za pomocą różnych symboli, np. gwiazdek (nie stosuje się połączeń za pomocą linii pionowych);
- c) posłużyć się właściwą terminologią do określenia rodzaju pokrewieństwa.

Poprawne odpowiedzi

Część A – od **XIV** do **XVI** wieku

Część B – **wnukiem** (wnuk)

Błędne odpowiedzi

Najczęściej popełniane błędy:

Część A

- od XIII do XV wieku
- XIV do XVII wieku

Część B

- dziadek
- syn
- zięć

Przyczyny popełnianych błędów

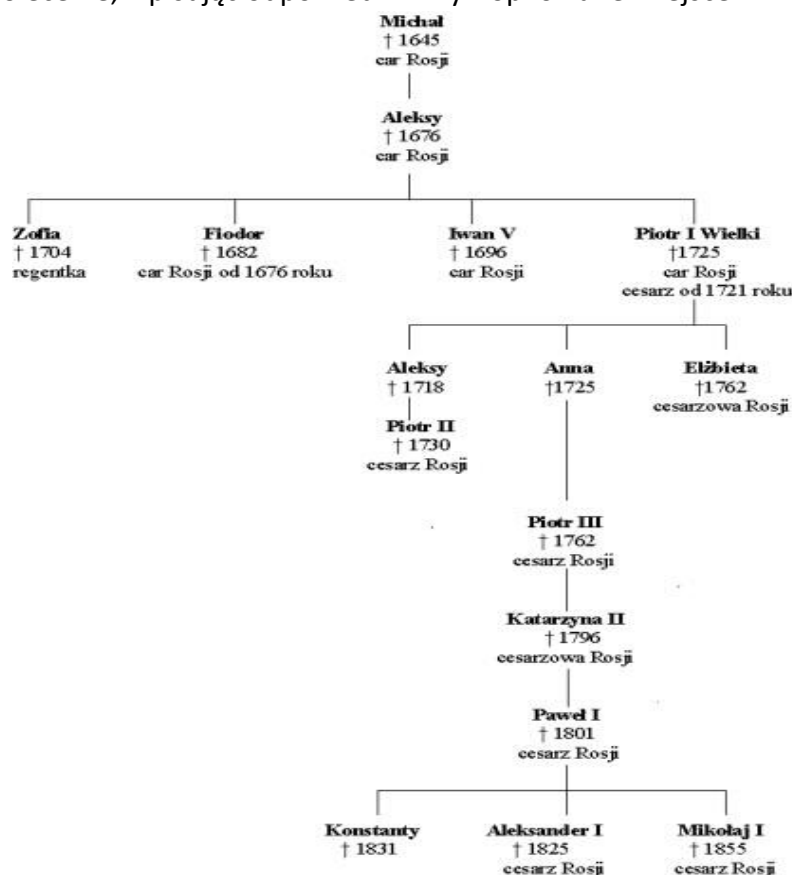
- niestaranne odczytanie polecenia. Zdający nie uwzględnił wszystkich zawartych w poleceniu elementów, np.
 - w odpowiedzi odnosi się do pierwszego uwzględnionego w tablicy władcy Litwy, a nie pierwszego władcy z dynastii Jagiellonów na tronie polskim;
 - myli Jana Zapolyę z Janem Zygmuntem Zapolyą;
 - odwraca relację genealogiczną, czyli określa, kim był Zygmunt Stary dla Jana Zygmunta Zapoly, a nie odwrotnie;
- nieznajomość zasad budowy tablicy genealogicznej;
- nieprawidłowe stosowanie pojęć określających związki pokrewieństwa i powinowactwa, np. stryj, wuj, szwagier;
- brak umiejętności określania wieków – typowy błąd to np. umieszczanie roku 1386 w XIII wieku.

Punktacja

Zdający otrzymuje dwa punkty: po jednym punkcie za prawidłowe wykonanie każdej części polecenia. W części A punkt przyznaje się za podanie dwóch prawidłowo określonych wieków.

Zadanie 7. (1 pkt)

Na podstawie uproszczonej tablicy genealogicznej dynastii Romanowów i wiedzy własnej wykonaj polecenie, wpisując odpowiedź w wy kropkowane miejsce.

Opracowanie własne

Podaj imię wnuka carycy Katarzyny II, który panował w Rosji podczas obrad kongresu wiedeńskiego.

.....

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność korzystania z różnych źródeł wiedzy historycznej, w tym wyszukiwanie i odczytywanie informacji zapisanych na tablicy genealogicznej.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi odszukać wnuka Katarzyny II, będącego carem Rosji w czasie obrad Kongresu Wiedeńskiego.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- a) odszukać na tablicy genealogicznej Katarzynę II. Wśród jej następców wyróżnić (np. podkreślając) wnuki, czyli drugie następujące po carycy pokolenie. Określić, którzy z nich panowali w Rosji. Członków dynastii będących władcami Rosji oznaczono tytułami monarchicznymi: car, a od XVIII wieku również cesarz;
- b) określić czas panowania w Rosji wnuków Katarzyny II. W tablicy genealogicznej nie podano wprost okresu panowania władców. Zamieszczono tylko rok ich śmierci, na co wskazuje symbol krzyża (data koronacji poprzedzona jest najczęściej symbolem korony). Ze względu na to, że monarchia w Rosji miała charakter dziedziczny, kolejny władca obejmował tron po śmierci swojego poprzednika. Obowiązywała zasada starszeństwa. Od tych reguły bywały jednak wyjątki;
- c) wykorzystując wiedzę pozaźródłową, określić czas trwania Kongresu Wiedeńskiego;
- d) odnieść czas trwania kongresu do informacji uzyskanych z tablicy genealogicznej.

Poprawna odpowiedź: Aleksander I

Błędne odpowiedzi

Wskazanie każdej innej postaci. Najczęściej popełniane błędy to wskazywanie pozostałych wnuków Katarzyny II, czyli Konstantego lub Mikołaja I.

Przyczyny popełnianych błędów

- a) brak umiejętności pracy z tablicą genealogiczną:
 - odczytywania rodzaju pokrewieństwa;
 - odczytywania informacji dotyczących poszczególnych postaci, np. symboli, dat;
- b) brak wiedzy na temat:
 - systemu władzy w Rosji – zasad przejmowania tronu;
 - Kongresu Wiedeńskiego – czasu trwania obrad.

Punktacja

Zdający otrzymuje jeden punkt za wymienienie właściwej postaci.

Zadanie 8. (3 pkt)

Przeczytaj fragment wypowiedzi Benjamina Franklina i na jego podstawie wykonaj polecenie.

(...) Kapelusznicy Anglii wymogli dla swej własnej korzyści wydanie ustawy ograniczającej produkcję amerykańską przez nałożenie na Amerykanów obowiązku eksportu skór bobra celem ich obróbki w Anglii i kupowania kapeluszy, których cena obciążona jest kosztami podwójnego transportu. W ten sam sposób nieliczni producenci i jeszcze szczuplejsza grupa producentów stali (których Anglia liczy niespełna sześciu) wymogli ustawę parlamentu, zakazującą całkowicie zakładania w Ameryce warsztatów obróbki żelaza i pieców wytapiających stal, co zmusza Amerykanów do kupowania od wytwórców (...) gwoździ niezbędnych do budowli i stali potrzebnej na narzędzia.(...)

Źródło: E. Lenard, Z. Morawski, A. Żuberek, *Historia w tekstach źródłowych dla licealistów*. Warszawa 2003. s.70

Napisz, czy według autora tekstu, polityka rządu angielskiego była korzystna dla rozwoju ekonomicznego kolonii amerykańskich. Zbuduj dwa argumenty uzasadniające prezentowane przez autora stanowisko.

Ocena polityki brytyjskiej:

Argumenty:

1.
.....
2.
.....

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność wyjaśniania różnych aspektów zjawisk i procesów historycznych oraz dostrzegania ich wzajemnych uwarunkowań na podstawie analizy tekstu źródłowego.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi określić stanowisko Benjamina Franklina wobec angielskiej polityki kolonialnej i jej wpływu na rozwój ekonomiczny kolonii amerykańskich.

Odpowiedź powinien poprzeć dwoma argumentami.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

a) określić, czego mają dotyczyć informacje potrzebne do prawidłowego wykonania zadania. Analizując polecenie, może wskazać następujące obszary:

- polityka rządu angielskiego wobec kolonii;
- sytuacja ekonomiczna kolonii amerykańskich;
- związek pomiędzy polityką angielską a sytuacją w koloniach amerykańskich (przyczyna – skutek);

b) odszukać w tekście informacje odnoszące się do wskazanych obszarów. Ustalić:

- na czym polegała polityka rządu angielskiego wobec kolonii. Określić rodzaj i charakter podejmowanych działań (np. rząd angielski nakładał na kolonistów obowiązek eksportu skór bobra; zakazywał zakładania w Ameryce warsztatów obróbki żelaza);

- jak podjęte przez rząd angielski działania wpływały na sytuację ekonomiczną kolonii amerykańskich (np. ograniczały produkcję amerykańską; zmuszały kolonistów do kupowania towarów angielskich po zawyżonych cenach);
 - komu według autora prowadzona przez rząd angielski polityka przynosiła korzyści (np. angielskim kapelusznikom; angielskim producentom stali);
- c) na podstawie zebranych informacji odpowiedzieć na pytanie: Czy polityka rządu angielskiego była korzystna dla kolonii amerykańskich?
- d) budując argument, posłużyć się informacjami dotyczącymi skutków polityki angielskiej wobec kolonii.

Poprawne odpowiedzi

Ocena polityki brytyjskiej:

Odpowiedź: polityka rządu angielskiego była **niekorzystna** dla kolonii amerykańskich.

Argumenty:

Uznajemy każdy merytorycznie poprawny, zgodny z informacjami zawartymi w tekście argument, np.

- polityka rządu angielskiego zmuszała kolonistów do ograniczenia własnej produkcji;
- koloniści byli zmuszeni do kupowania towarów po zawyżonych cenach;
- kolonie nie posiadały samodzielności i swobody rozwoju gospodarczego;
- kolonie były traktowane jako rynek zbytu dla gospodarki angielskiej;
- kolonie stanowiły bazę surowcową dla przemysłu angielskiego.

Błędne odpowiedzi

Najczęściej popełniany błąd w ocenie polityki brytyjskiej: *Polityka rządu była korzystna dla angielskich producentów.*

Argumenty:

Za błędny uznajemy każdy argument:

- niewynikający z tekstu źródłowego;
- odnoszący się do nieprawidłowo określonego stanowiska.

Przyczyny popełnianych błędów

- a) nierozumienie polecenia lub jego niedokładne przeczytanie. Zdający podejmuje próbę oceny polityki angielskiej, ale w niewłaściwym kontekście, np. określa, kto osiągał korzyści z polityki rządu angielskiego;
- b) brak umiejętności czytania tekstu ze zrozumieniem. Zdający nie uporządkował zawartych w tekście informacji, łącząc wydarzenia w ciągu przyczyna – skutek;
- c) brak umiejętności dostrzegania powiązań pomiędzy zjawiskami historycznymi;
- d) brak umiejętności samodzielnego budowania krótkiej wypowiedzi.

Punktacja

Zdający otrzymuje łącznie 3 punkty: jeden punkt za podanie prawidłowej oceny polityki brytyjskiej wobec kolonii; po jednym punkcie za każdy argument zgodny z informacjami podanymi w tekście. Punkty za argumenty przyznaje się tylko wówczas, kiedy zostało prawidłowo określone stanowisko autora tekstu.

Zadanie 9. (3 pkt)

Na podstawie analizy tekstu i wiedzy pozaźródłowej wykonaj polecenie.

(...) Dnia 6 V zaczynają protestować rodzice przeciw zatrzymywaniu ich dzieci codziennie na dwugodzinnym areszcie za nieodpowiadanie na lekcjach religii w języku niemieckim. (...) W dniach 10 i 13 V 1901 r. pozostawiono w areszcie 36 uczniów i uczennic. Ja i Stanisław Jerszyński otrzymaliśmy po 6 „łap” za to, że nie chcieliśmy ani jednym słowem odpowiadać w języku niemieckim (...). Przechodnie i mieszkańcy sąsiednich domów podchodzili do dzieci opuszczających szkołę i pytali o powód płaczu (...).

Źródło: J. Eisler, M. Sobańska-Bondaruk, Historia 1789-1990. Wybór tekstów źródłowych dla szkół średnich, Warszawa 1995, s. 99

Określ, które zdanie zawiera informacje prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w tabelę: Prawda lub Fałsz.

Zdanie	Prawda / Fałsz
A. Określenie „otrzymaliśmy po 6 łap” oznacza rodzaj kary zastosowanej przez władze szkolne wobec uczniów.	
B. Nakaz prowadzenia lekcji religii w języku niemieckim był jednym z przejawów germanizacji ziem polskich.	
C. Opisane wydarzenie miało miejsce po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.	

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność zestawiania informacji pochodzących z tekstu źródłowego z posiadaną wiedzą na temat sytuacji Polaków w trzech zaborach.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi określić, czy podane zdania odnoszące się do treści zawartych w tekście źródłowym zawierają informacje fałszywe, czy prawdziwe.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- przeczytać ze zrozumieniem tekst źródłowy. Odszukać informacje pozwalające zrozumieć opisane wydarzenia i odnieść je do posiadanej wiedzy historycznej. Określić:
 - uczestników zdarzeń (dzieci polskie, ich rodzice, władze pruskie);
 - czas i miejsce (wydarzenia rozgrywające się w szkole po wprowadzeniu zajęć religii w języku niemieckim; rok 1901, zabór pruski);
 - przebieg i charakter zdarzeń (konflikt pomiędzy ludnością polską a władzami niemieckimi: wprowadzenie języka niemieckiego na lekcje religii; opór ze strony dzieci polskich i ich rodziców; represje zastosowane przez władze pruskie);
 - tło historyczne opisanych wydarzeń; przedstawione działania władz pruskich były elementem polityki germanizacyjnej prowadzonej wobec Polaków;
- przeczytać uważnie zamieszczone w tabeli zdania. Nie wolno pominąć żadnej zawartej w nich wiadomości. Jeżeli zdanie zawiera jakąkolwiek informację niezgodną z tekstem źródłowym lub błąd rzeczowy (np. źle podany czas wydarzenia, błędnie dobrane pojęcie), należy je oznaczyć informacją – Fałsz.

Poprawne odpowiedzi

- A. – Prawda
- B. – Prawda
- C. – Fałsz

Błędne odpowiedzi

Za błędną uznajemy każdą inną odpowiedź.

C. – podano błędną informację dotyczącą czasu rozgrywanych wydarzeń.

Przyczyny popełnianych błędów

Najczęściej popełniane błędy mogą wynikać z:

- a) braku umiejętności czytania tekstu źródłowego ze zrozumieniem. Łączenia wydarzeń w ciągu przyczyna – skutek;
- b) braku elementarnej wiedzy z zakresu historii ziem polskich pod zaborami;
- c) nieprawidłowego posługiwania się terminami historycznymi;
- d) pośpiesznego, nieuważnego czytania podanych w tabeli informacji.

Punktacja

Zdający otrzymuje trzy punkty: po jednym punkcie za podanie każdego prawidłowego określenia.

Zdanie 10. (2 pkt)

Wpisz obok wydarzenia chronologicznie pierwszego liczbę 1, a ostatniego liczbę 4.

Wydarzenia	Odpowiedzi
A. Koronacja Ottona I na cesarza.	
B. Traktat w Verdun	
C. Koronacja cesarska Karola Wielkiego	
D. Pierwsza wyprawa krzyżowa.	

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność umieszczania w czasie wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych w okresie średniowiecza.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi wskazać dwa wydarzenia: chronologicznie pierwsze i ostatnie, czyli te, które miały miejsce najwcześniej i najpóźniej.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający może przyjąć jeden z dwóch sposobów postępowania:

- a) pierwszy wymaga dobrej znajomości dat poszczególnych wydarzeń historycznych. Do podanych wydarzeń zdający dopisuje właściwe daty i na ich podstawie porządkuje je chronologicznie;
- b) drugi wymaga znajomości przebiegu procesów historycznych. Zdający – nawet gdy nie zna dat wydarzeń – może spróbować ułożyć je w logiczny ciąg. Wydarzenia podane w tabeli są ze sobą powiązane – jedno warunkuje drugie.

Poprawne odpowiedzi

C – 1
D – 4

Błędne odpowiedzi

Najczęściej popełniane błędy:

A – 1
B – 4

Przyczyny popełnianych błędów

- nieumiejętność porządkowania wydarzeń w czasie;
- brak wiedzy na temat istotnych wydarzeń z historii powszechnej średniowiecza;
- nieumiejętność wiązania ze sobą faktów historycznych oraz dostrzegania ich wzajemnych zależności.

Punktacja

Zdający otrzymuje dwa punkty: po jednym punkcie za wskazanie pierwszego i ostatniego wydarzenia spośród wymienionych.

Zadanie 11. (3 pkt)

Przyporządkuj do podanych definicji odpowiadające im pojęcia, wpisując w tabelę wybrane nazwy:

czynsz dziesięcina folwark pańszczyzna

Definicja	Pojęcie
A. Zasadnicza powinność chłopów wobec dworu, renta odrobkowa, która polegała na przymusowej pracy chłopów na rzecz pana w zamian za użytkowanie gospodarstw.	
B. Gospodarstwo rolne pana feudalnego, najczęściej nastawione na produkcję zboża przeznaczonego na zbytni, oparte na pracy poddanych chłopów.	
C. Stała danina płacona przez ludność na rzecz Kościoła, w wysokości 1/10 części plonów lub dochodów.	

Standard

Zadanie sprawdza znajomość terminologii historycznej z zakresu ustroju feudalnego.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi rozpoznać zdefiniowane pojęcia, wskazując ich nazwy.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- przeczytać kolejno zamieszczone definicje, próbując samodzielnie podać nazwy pojęć;
- sprawdzić, czy rozpoznane przez niego pojęcia znajdują się wśród podanych pod tabelą.

Po wpisaniu nazw rozpoznanych pojęć, zdający powinien spróbować dobrać nazwy do pozostałych definicji, wybierając te, które uzna za bardziej prawdopodobne.

Poprawne odpowiedzi

- A – pańszczyzna
- B – folwark
- C – dziesięcina

Błędne odpowiedzi

Najczęściej popełniane błędy to mylenie:

- folwarku z pańszczyzną;
- czynszu z dziesięciną.

Przyczyny popełnianych błędów

- a) brak znajomości terminologii historycznej;
- b) niezrozumienie istoty ustroju feudalnego;
- c) nieuważne, powierzchowne czytania definicji.

Punktacja

Zdający otrzymuje trzy punkty: po jednym punkcie za każde prawidłowe przyporządkowanie pojęcia.

Zadanie 12. (1 pkt)

W tabeli podano opisy różnych form walki z okupantem w okresie II wojny światowej.

Wskaż przykład walki cywilnej, wstawiając obok wybranego fragmentu znak X.

Opis formy walki z okupantem	Znak
A. Akcja Armii Krajowej oznaczona kryptonimem „Wieniec”, przeprowadzona w październiku 1942 roku, polegająca między innymi na wysadzaniu torów wokół Warszawy.	
B. Prowadzone na dużą skalę tajne komplety, będące formą organizacji szkolnictwa na ziemiach polskich pod okupacją.	
C. Akcja pod Arsenalem, jedna z najważniejszych akcji zbrojnych Grup Szturmowych Szarych Szeregów, która doprowadziła do uwolnienia Jana Bytnara „Rudego”.	

Standard

Zadanie sprawdza znajomość terminologii historycznej z zakresu dziejów społeczeństwa polskiego w okresie II wojny światowej.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi odróżnić przykład walki cywilnej od opisów działań charakterystycznych dla walki zbrojnej.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- a) przypomnieć sobie informacje pozwalające ustalić, czym charakteryzowała się walka cywilna. Są to działania:
 - bez użycia broni;
 - podejmowane przez ludność cywilną, a nie struktury zbrojne, np. Armia Krajowa.
- b) uważnie przeczytać zamieszczone w tabeli opisy będące przykładami walki cywilnej i walki zbrojnej. Wskazać opis działania, który posiada cechy walki cywilnej.

Poprawna odpowiedź: B**Błędne odpowiedzi**

Najczęściej popełniany błąd to wskazywanie opisu A.

Opis A i C – typowe formy walki zbrojnej – działania o charakterze zbrojnym podjęte przez wojskowe struktury polskiego podziemia: Armię Krajową, Grupy Szturmowe Szarych Szeregów.

Przyczyny popełnianych błędów

- a) brak umiejętności analizy: porównywania zjawisk historycznych;
- b) brak wiedzy z zakresu dziejów społeczeństwa polskiego w okresie II wojny światowej;
- c) nieuważne czytanie podanych w tabeli opisów.

Punktacja

Zdający otrzymuje jeden punkt za prawidłowo wskazany przykład walki cywilnej.

Zadanie 13. (3 pkt)

Na podstawie danych z tabeli i wiedzy pozaźródłowej wykonaj polecenia.

Tabela: *Zmiany w tematyce książek francuskich w XVIII wieku*

Literatura	1723-1727	1750-1754	1784-1788
Religijna	35%	27%	15%
Naukowa	35%	43%	55%
Piękna	30%	30%	30%

Źródło: E. Rostworowski, *Historia powszechna. Wiek XVIII*, Warszawa 1984, s. 199.

A. Określ kierunki rozwoju tematyki książek wydawanych we Francji pomiędzy rokiem 1723 a 1788.

.....

B. Podaj jedną z cech epoki oświecenia, która miała wpływ na przedstawione w tabeli zmiany.

.....
.....

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność wyszukiwania i odczytywania informacji ze źródła statystycznego (tabela) i łączenia jej z wiedzą własną dotyczącą cech okresu oświecenia.

Czynności wykonywane przez zdającego

Część A

Zdający musi określić tendencję, czyli kierunek rozwoju literatury francuskiej w XVIII wieku, oraz wskazać, w jakiej dziedzinie dokonywały się zmiany i jaki miały charakter (wzrost, spadek).

Część B

Zdający musi powiązać dostrzeżone zmiany z wiedzą na temat charakterystycznych cech epoki oświecenia.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- a) przeanalizować zapisy polecenia tak, by prawidłowo określić istotę wykonywanego zadania i rodzaj informacji, których należy poszukiwać w źródle;
- b) przyjrzeć się strukturze zamieszczonej tabeli; ustalić, jakiego typu informacje i w jaki sposób zostały w niej zestawione. Nie może pominąć informacji zamieszczonych nad i pod źródłem (tytuł tabeli, źródło, z którego pochodzą dane) – zawierają one często niezwykle istotne informacje;
- c) uwzględnić w odpowiedzi wszystkie podane w tabeli rodzaje literatury. Określić rodzaj tendencji: stabilna, zmienna, rosnąca, malejąca;
- d) połączyć informacje uzyskane ze źródła z wiedzą na temat epoki historycznej. Wykonanie tej części zadania wymaga nie tylko posiadania wiedzy na temat oświecenia, ale również umiejętności wiązania faktów historycznych, dostrzegania ich wzajemnej zależności, budowania związków przyczynowo-skutkowych.

Poprawne odpowiedzi

Część A

Liczba książek z literatury:

- religijnej – zmalała;
- naukowej – wzrosła;
- pięknej – utrzymała się na tym samym poziomie (niezmienna);

Uznajemy każdą inaczej sformułowaną, merytorycznie poprawną odpowiedź.

Część B

Każda merytorycznie poprawnie określona cecha epoki oświecenia, która miała wpływ na przedstawione w tabeli zmiany, np.:

- spadek znaczenia Kościoła i zainteresowania tematyką religijną;
- rozwój badań naukowych;
- wzrost zainteresowania tematyką świecką;
- powstawanie nowych, często rewolucyjnych koncepcji filozoficznych.

Błędne odpowiedzi

Część A

Najczęściej popełniane błędy – udzielenie niepełnej odpowiedzi, np. nieokreślenie tendencji rozwoju literatury pięknej.

Część B

Najczęściej popełniane błędy:

- nieprawidłowo podane cechy charakterystyczne epoki oświecenia, mylenie jej z innymi okresami historycznymi, np. odrodzeniem;
- wskazywanie poprawnych cech epoki, ale niewiążących się z przedstawioną w źródle rzeczywistością, np. *nastąpił rozwój miast i wzrost znaczenia mieszczaństwa*.

Przyczyny popełnianych błędów

- e) nieuważne czytanie polecenia lub braku zrozumienia użytych w nim określeń, np. *kierunek rozwoju*;
- f) brak wiedzy na temat istoty przemian dokonujących się w okresie oświecenia;
- g) nieuważne analizowanie źródła;
- h) brak elementarnych umiejętności matematycznych;
- i) niedostrzeganie związków pomiędzy danymi zawartymi w źródle statystycznym a cechami epoki historycznej.

Punktacja

Część A

Zdający otrzymuje dwa punkty: jeden punkt za prawidłowe wskazanie tendencji dotyczącej jednego rodzaju literatury; dwa punkty za odpowiedź odnoszącą się do wszystkich rodzajów literatury.

Część B

Zdający otrzymuje jeden punkt za podanie jednej z cech epoki oświecenia.

Zdanie 14. (4 pkt)

Wskaż dwie przyczyny i dwa skutki reformacji, wpisując w tabelę przyporządkowane im liczby.

Przyczyny reformacji	Skutki reformacji

1. Sprzedaż odpustów.
2. Rozwój piśmiennictwa w językach narodowych.
3. Świecki tryb życia kleru.
4. Osłabienie pozycji papieża.
5. Powstanie nowych wyznań religijnych.
6. Sprzedaż godności kościelnych.

Standard

Zadanie sprawdza znajomość przyczyn i skutków reformacji.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający spośród podanych przyczyn i skutków reformacji musi wybrać po dwa ich przykłady.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- a) przypomnieć sobie informacje pozwalające ustalić istotę reformacji;
- b) przeczytać uważnie podane w zadaniu stwierdzenia i uporządkować je zgodnie ze wskazanymi w zadaniu kryteriami: czynniki wpływające na rozwój wydarzeń (przyczyny) i będące ich następstwami (skutki);
- c) najpierw wskazać czynniki, które zna i potrafi przyporządkować;
- d) następnie spróbować dobrać pozostałe, pamiętając że nie wszystkie podane w zadaniu opisy muszą być wykorzystane.

Poprawne odpowiedzi

Wskazanie dwóch przyczyn reformacji spośród:

- 1. sprzedaż odpustów
- 3. świecki tryb życia kleru
- 6. sprzedaż godności kościelnych

Wskazanie dwóch skutków spośród:

- 2. rozwój piśmiennictwa w językach narodowych
- 4. osłabienie pozycji papieża
- 5. powstanie nowych wyznań religijnych

Błędne odpowiedzi

Przyczyny reformacji:

Najczęściej popełniane błędy to wskazywanie: 4. osłabienie pozycji papieża.

Skutki reformacji:

Najczęściej popełniane błędy to wskazywanie: 3. świecki tryb życia kleru.

Przyczyny popełnianych błędów

- a) brak wiedzy na temat reformacji;
- b) brak umiejętności odróżniania przyczyn od skutków;
- c) nieuważne czytanie zadania, pospieszne wyciąganie wniosków, pochopne udzielanie odpowiedzi.

Punktacja

Zdający otrzymuje cztery punkty: po jednym punkcie za każdą prawidłowo przyporządkowaną odpowiedź (dwa punkty za przyczyny; dwa za skutki).

Zadanie 15. (12pkt)

Przedstaw przyczyny wielkich odkryć geograficznych oraz ich konsekwencje dla Europy i innych kontynentów.

Standard

Zadanie sprawdza umiejętność dokonywania syntezy posiadanej wiedzy, w tym prezentowania zagadnień historycznych, wskazywania przyczyn i skutków, formułowania wniosków.

Czynności wykonywane przez zdającego

Zdający musi napisać wypracowanie, w którym zaprezentuje przyczyny i konsekwencje dla Europy i świata wypraw geograficznych.

W celu prawidłowego wykonania polecenia zdający powinien:

- a) uważnie przeanalizować zapis polecenia tak, by określić jakiego rodzaju informacji wymaga poprawne jego wykonanie;
- b) wypisać informacje określające:
 - okres, w którym rozgrywają się wydarzenia;
 - tereny objęte działaniami;
 - uczestników zdarzeń: państwa, grupy społeczne, postaci;
 - istotę dokonujących się zmian;
 - przyczyny i konsekwencje procesu historycznego;
- c) uporządkować wiadomości zgodnie ze wskazanymi w zadaniu kryteriami:
 - oddzielić przyczyny od konsekwencji zjawisk;
 - podzielić konsekwencje według kryterium geograficznego: Europa – inne kontynenty;
- d) połączyć informacje w związki przyczynowo-skutkowe;
- e) podjąć próbę ukazania przyczyn i skutków w ujęciu wieloaspektowym; określić czynniki gospodarcze, społeczne, kulturowe i polityczne; zróżnicować konsekwencje pod kątem czasu ich oddziaływania: długo- i krótkofalowe;
- f) dokonać oceny omawianych zdarzeń;
- g) wyciągnąć wnioski, zbudować tezę, czyli ogólną ocenę omawianego procesu historycznego, podsumować rozważania;
- h) stosować prawidłową terminologię historyczną;
- i) pamiętać o właściwej kompozycji pracy – wstęp, rozwinięcie, podsumowanie;
- j) zadbać o poprawność stylistyczną, ortograficzną, interpunkcyjną.

Pomocne w wykonaniu zadania może okazać się napisanie planu wypracowania.

Poprawne odpowiedzi

Udzielona odpowiedź powinna być zgodna z następującymi kryteriami:

I poziom

Zdający:

- poprawnie umieścić temat w czasie i przestrzeni;
- wymienił przynajmniej jedną przyczynę odkryć geograficznych, np. *poszukiwanie nowej drogi do Indii; poszukiwanie nowych ziem;*
- podał przynajmniej jeden skutek odkryć geograficznych, np. *odkrycie nowych ziem; napływ kruszców do Europy; rozwój niewolnictwa;*

II poziom

Zdający:

- poszerzył zakres tematyczny pracy o inne przyczyny i konsekwencje odkryć geograficznych;
- zróżnicował konsekwencje odkryć geograficznych, podając przynajmniej jeden skutek dla Europy i jeden dla innych kontynentów, np. *rozwój ekonomiczny Europy – zniszczenie lokalnych cywilizacji w Ameryce Środkowej;*

- podjął próbę logicznego łączenia wydarzeń, budując przynajmniej jeden związek przyczynowo-skutkowy, np. *poszukiwanie nowych ziem – rywalizacja państw europejskich*.

III poziom

- ukazał wieloaspektowy charakter przyczyn odkryć geograficznych, dzieląc je na:
 - gospodarcze – np. *poszukiwanie nowych źródeł zysków przez kupców europejskich*;
 - kulturowe – np. *upowszechnienie się nowoczesnych przyrządów nawigacyjnych (busola)*;
 - społeczne – np. *zwiększenie liczby ludności poszukującej nowych źródeł utrzymania na Półwyspie Iberyjskim*;
 - polityczne – np. *rozbudowa państwa Turków Osmańskich w basenie Morza Śródziemnego*;
- wyjaśnił wpływ odkryć geograficznych na różne sfery życia:
 - gospodarkę – np. *przesunięcie się szlaków handlowych; upadek znaczenia handlu lewantyńskiego*;
 - politykę – np. *rywalizacja morsko-kolonialna państw europejskich*;
 - kulturę – np. *rozprzestrzenianie kultury chrześcijańskiej na obszarze Ameryki*;
 - życie społeczne – np. *wzrost znaczenia mieszczaństwa w Europie Zachodniej*;

lub określił czas ich oddziaływania:

- krótkofalowe – np. *rewolucja cen*;
- długofalowe – np. *upowszechnienie nowych upraw w Europie (pomidory, ziemniaki)*;
- podjął przynajmniej jedną próbę oceny przedstawianych zjawisk np. *odkrycia geograficzne wywarły negatywny wpływ na rozwój społeczeństw Ameryki Północnej i Południowej*.

IV poziom

- sformułował tezę dotyczącą znaczenia odkryć geograficznych w dziejach świata, np. *Odkrycia geograficzne dokonały przełomu cywilizacyjnego w dziejach świata*;
- właściwie dobrał argumenty do przyjętej tezy;
- podsumował rozważania.

Przyczyny popełnianych błędów

- a) brak wiedzy na temat okresu nowożytnego w dziejach, w tym w szczególności odkryć geograficznych, ich przyczyn i skutków;
- b) nieznajomość zasad konstruowania dłuższej wypowiedzi pisemnej;
- c) brak umiejętności:
 - selekcji informacji;
 - analizy i syntezy zjawisk;
 - wskazywania zależności pomiędzy zjawiskami;
 - łączenia wydarzeń w związki przyczynowo-skutkowe;
 - samodzielnej oceny omawianych zdarzeń;
 - uzasadniania zajętego stanowiska;
- d) brak umiejętności pisemnego wypowiedzania się na zadany temat – nieporadność stylistyczna, nieznajomość reguł gramatycznych, ortograficznych, interpunkcyjnych.

Punktacja

Zdający otrzymuje 12 punktów: po trzy punkty za spełnienie kryteriów wymaganych na czterech poziomach sprawdzanych umiejętności.